

ارزیابی دانشجویان از تدریس استادان و تعلیم و تربیت اجتماعی در دانشگاه

(مورد مطالعه: دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد)

رضا عباسپور^۱، مریم اسکافی نوغانی^۲

مقاله پژوهشی
اصیل
Original
Article

چکیده

هدف: این مقاله با هدف استخراج نیازها و انتظارات دانشجویان از وضعیت تدریس و تعلیم و تربیت اجتماعی انجام شد که در کنار آن ارزیابی دانشجویان را نیز در خود داشت. **روش:** روش این تحقیق از نوع پیمایشی بود که در آن از ابزار پرسشنامه استفاده شد و ۴۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد واحد مشهد به عنوان نمونه انتخاب شدند. **یافته‌ها:** در بین نیازهای دانشجویان، بیشترین میانگین (۳.۷۷) متعلق به نیاز به آموزشهای شغلی بود. پس از آن، نیاز به آموزش مهارتهای عملی با میانگین ۳.۶۳، بالاترین نیاز و سپس نیاز به آموزش مهارتهای اجتماعی با میانگین ۳.۶۲ در مرتبه بعدی قرار گرفتند؛ یعنی بیشترین نیازها، مرتبط با نیازهای شغلی بود که بیانگر نگرانی از آینده بود. همچنین مهارتهای اجتماعی و نیاز به داشتن استادان با خصوصیات مرتبط با این نیازها در مرحله بعدی قرار داشتند. **نتیجه گیری:** نتایج، نیازهایی را نشان داد که مرتبط با تدریس استادان و نحوه تربیت اجتماعی استاد در کلاس درس بود. در ارزیابی‌ها نیز دانشجویان به همین مؤلفه‌ها نمره کمتری دادند که نشان می‌دهد استادان نیاز به آموزش بیشتری دارند.

واژگان کلیدی: پیمایش فرهنگی، بیانیه دانشگاه آزاد اسلامی، تعلیم و تربیت اجتماعی دانشجویان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۰۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۸

۱. استادیار فقه و مبانی حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول). Abbaspor@yahoo.com

۲. استادیار جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی گناباد، گناباد، ایران. meskafi@yahoo.com

الف) بیان مسئله

فرهنگ و توجه به آن از دیرباز مورد توجه همه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان در همه کشورهای جهان بوده است. از این رو، برنامه‌ریزی فرهنگی، یکی از ابزارهای مهم تکامل علمی و توسعه فرهنگی در هر جامعه‌ای، به خصوص برای جوانان و دانشجویان به شمار می‌آید؛ زیرا عدم توجه به نیازهای فرهنگی و اجتماعی، می‌تواند گسترده‌ترین نوع معضلات را در روابط بین فردی ایجاد کند. توسعه فرهنگی به معنای به وجود آوردن شرایط و امکانات مادی و معنوی فرهنگی برای افراد جامعه، ایجاد تفکر توسعه در بین مردم، شناساندن جایگاه آنان، رشد و افزایش آگاهی و دانش، بسترسازی برای تحول و پیشرفت جامعه در این زمینه می‌باشد (کریمیان و صفایی اصل، ۱۴۰۰). بدین ترتیب، خط‌مشی‌گذاری فرهنگی در سازمانها برای تحقق اهداف فرهنگی دینی عقیدتی بسیار مهم و تعیین کننده است. بدیهی است که این مسئله در سازمانهای فرهنگی از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ چرا که مقوله فرهنگ و به دنبال آن سیاست فرهنگی، دارای ابعاد و زوایای پنهان و آشکار فراوانی است که بدون خط‌مشی‌گذاری شایسته، تحقق این اهداف ممکن و میسر نیست (قربانی‌زاده، ۱۳۹۶). یکی از این سازمانها، دانشگاه است که به فرموده بنیانگذار انقلاب اسلامی، «کارخانه انسان‌سازی» است و البته در قرن اخیر دچار هجوم‌های فرهنگی زیادی شده که اول استادان و به تبع آنان دانشجویان را هدف خود قرار داده است.

اگر وضعیت آموزشی و فعالیتهای مذهبی- فرهنگی دانشگاه طوری باشد که به نیازهای فرهنگی اجتماعی دانشجویان نیز توجه کند، نتایج بهتری خواهد داشت. نگاهی اجمالی به عناوین تحقیقات انجام‌شده در جهان نیز مؤید این مدعا است؛ از جمله تحقیق اوسلو و گیرجین (۲۰۱۰) درباره تأثیر شرایط سکونت در ایجاد مهارت حل مشکلات اجتماعی دانشجویان خوابگاههای ترکیه یا تحقیق بارترام (۲۰۰۷) در بررسی نیازهای دانشجویان بین‌المللی در یک دانشگاه در انگلستان و یک مؤسسه پلی‌تکنیک در هند، در سالهای اخیر به توجهات زیادی در بخش نیازهای مذهبی و فرهنگی دست یافته‌اند. همچنین در مقاله‌ای با عنوان «نیاز به معنا و دینداری: رویکرد تفاوت‌های فردی برای سنجش نیازهای وجودی و رابطه با تعهد، باورها و تجارب دینی» (آندره و همکاران، ۲۰۱۸) و تحقیقی که با عنوان «تمایل دانشجویان زن مکزیکی آمریکایی به مشاوره: نقش ارزشهای فرهنگی مذهبی، باورهای علت‌شناسی» (جوی و همکاران، ۲۰۱۹) انجام شده است، نشانگر نقش پررنگ فرهنگ و ارزشهای مذهبی در زندگی همه مردم دنیا و حاکی از نیاز روزافزون به توسعه فرهنگی است.

از این رو، پژوهش حاضر به دنبال این است که با طراحی پرسشنامه‌ای جامع، به پیمایش فرهنگی اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد واحد مشهد بپردازد تا بر اساس نتایج آن بتواند برنامه‌ها و فعالیتهای فرهنگی خود را در جهت مطلوب و اثرگذار برنامه‌ریزی کند و در این راستا به طور روشن‌تر به سؤالات ذیل پاسخ دهد:

- ارزیابی دانشجویان از برنامه‌ها و فعالیتهای فرهنگی اجتماعی دانشگاه چیست؟
- نیازهای فرهنگی، اجتماعی و علمی دانشجویان کدام‌اند؟

چارچوب نظری تحقیق

بررسی مبانی نظری، ادبیات تجربی و مشاهدات عینی در دانشگاه نشان می‌دهد با توجه به اینکه آموزش یک امر فرهنگی است، برای رسیدن سازمان به وضعیت مطلوب، ابتدا لازم است سازمان از وضعیت موجود مطلع شود. برای رسیدن به این هدف، مسئولین سازمان باید به دنبال سنجش میزان رضایت مشتری از نحوه ارائه خدمات خود به عنوان اساسی‌ترین سازوکارهای مدیریت در سازمانهای دانش‌محور باشند؛ زیرا رضایت مشتری در این سازمانها باعث پویایی آنها شده و اعتلای اهداف سازمانی را به دنبال دارد. در این سازمانها، دانشجویان که نقش مشتری را دارند، به عنوان یکی از ارکان اصلی دانشگاه، پیکره اصلی سازمانها و ارگانهای مختلف جامعه را در آینده تشکیل می‌دهند. لذا نیاز محسوسی به رضایت‌سنجی و ارزیابی آنان از کیفیت خدمات احساس می‌شود. رضایت نوعی واکنش احساسی مثبت یا نوعی تعادل روانی است که ممکن است به دنبال ارضای نیازی در فرد به وجود آید. طبق تعریف متخصصان، نیاز عبارت از فاصله یا شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب است که در این تحقیق نیز سنجیده شده است. در نظریه مازلو هم سلسله‌مراتب نیازها در پنج دسته فیزیولوژیک، ایمنی، اجتماعی، احترام و خودشکوفایی در حوزه‌های زیادی از جمله جامعه‌شناسی سازمانها مطرح شده است که به برآوردن نیاز ارباب رجوع یا مشتری در سازمان توجه دارد. تحقیقات انجام‌شده نیز این موضوع را تأیید می‌کنند. پژوهش برقی و قصاب‌زاده (۱۳۹۹) در دانشگاه شهید مدنی تبریز، همچنین پژوهش رشیدپور (۱۳۹۸) و باقری و حاجی‌زاده (۱۳۹۵) در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، اهمیت انجام نیازسنجی را نشان داده‌اند و دسته‌ای دیگر از تحقیقات که از دیدگاه استادان و دانشجویان به ارزیابی برنامه‌های فرهنگی دانشگاه پرداخته‌اند (فقیهی و همکاران، ۱۴۰۰؛ کریمیان و صفایی اصل، ۱۴۰۰)، از جدیدترین تحقیقاتی‌اند که ضعف این نوع برنامه‌ها را نشان می‌دهند.

برخی تحقیقات نیز نشان داده‌اند که رشد سریع شبکه‌های سایبری، دانشجویان را با اطلاعات و برنامه‌های متنوعی روبه‌رو کرده و تغییرات گوناگونی در عرصه‌های مختلف زندگی آنان از جمله هویت و فرهنگ ایجاد کرده است (برات‌دستجری، ۱۳۹۳). تحقیقات انجام شده در این زمینه نیز بیانگر ضعف اجتماعی، اخلاقی، عقیدتی و فرهنگی در بین دانشجویان و برنامه‌های فرهنگی دانشگاه است.

بر این اساس، بیانیه جدیدی از سوی رئیس دانشگاه آزاد اسلامی صادر شده است که علاوه بر توجه به نیازهای دانشجویان و رضایت آنان، تأکید ویژه‌ای بر تعلیم و تربیت اجتماعی دانشجویان دارد؛ زیرا «رسالت دانشگاه، تربیت اجتماعی دانشجویان است که باید روش آن در کلاس درس و توسط استاد مورد توجه جدی قرار گیرد. از این رو، لازم است کارکرد کلاس و استاد را به عنوان نقش محوری و الگو در تربیت اجتماعی و ارتقای ابعاد اخلاقی، معنوی و هویتی مورد بازبینی قرار دهیم و با یک وفاق جمعی به آن توجه نماییم» (رجوع شود به متن بیانیه). جدیدترین تحقیقات داخلی (از جمله: بمبئی‌رو و همکاران، ۱۳۹۹؛ ضرابیان و یوسفی، ۱۳۹۵) نیز به نقش استادان در تربیت دانشجویان و تقویت برنامه‌های فرهنگی اشاره کرده‌اند.

به این ترتیب، می‌توان گفت وقتی ارزیابی و نیازسنجی از دانشجویان انجام شود، انتظارات و نیازهای آنها مشخص شده و بخش فرهنگی دانشگاه بهتر می‌تواند درباره خدمات خود و تحصیل رضایت دانشجویان برنامه‌ریزی کند.

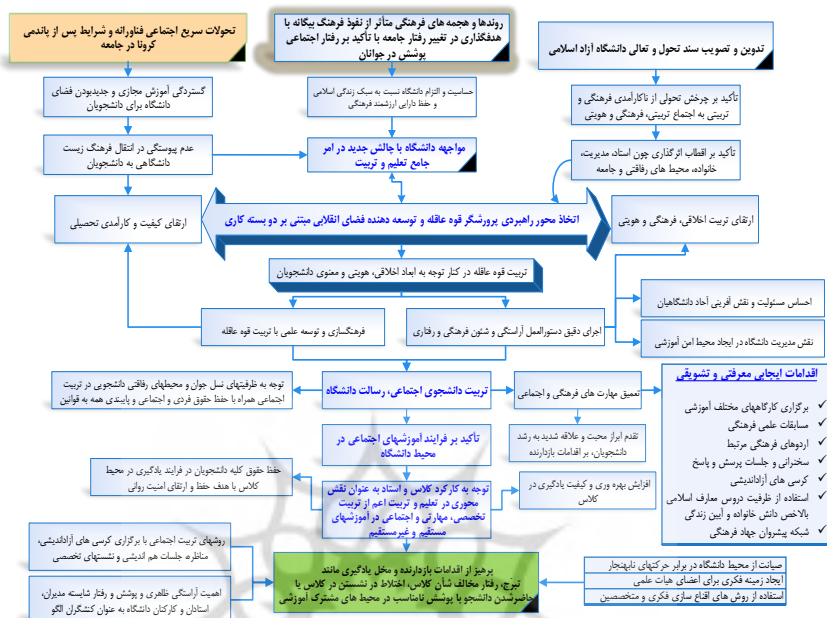
ب) روش تحقیق

روش این پژوهش از بعد زمانی، مقطعی؛ از بعد هدف، کاربردی و از بعد وسعت، پهنانگر است. از آنجا که واحد تحلیل، فرد و واحد مشاهده نیز فرد (دانشجویان) است، این تحقیق در سطح خرد می‌باشد. جامعه آماری در تحقیق حاضر، شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد و مشغول به تحصیل در واحد مشهد است. جامعه آماری به طور حدودی ۲۷۰۰۰ نفر است. با توجه به فرمول نمونه‌گیری، برای محاسبه حجم نمونه تحقیق، جامعه مد نظر برابر با ۲۷۰۰۰ نفر، مقدار تی برابر با ۱/۹۶، ضریب خطا ۰/۰۵ و ضریب اطمینان قابل قبول برابر با ۰/۹۵ در نظر گرفته شده است و تعداد ۳۷۹ نفر حجم نمونه حاصل شد که برای اطمینان بیشتر ۴۰۰ نفر پرسشنامه تکمیل شد. بررسی جامعه مد نظر تحقیق نشان داد که جامعه مورد مطالعه تحقیق ناهمگن است و افراد آن در طبقات مختلف به طور نامساوی توزیع

شده‌اند. لذا روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نامتناسب با حجم است و از آنجا که اکثر دانشجویان در مقطع کارشناسی تحصیل می‌کنند و در دانشگاه حضور بیشتری دارند، پرسشنامه‌ها در این مقطع پر شده است. اما با توجه به اینکه جمع‌آوری داده‌ها در اواخر تابستان و اواخر شیوع کرونا بوده و رفت و آمد دانشجویان به دانشگاه کمتر بوده است، پرسشنامه‌ها از بین دانشجویان مراجعه‌کننده به دانشگاه پر شده و در این حین تلاش محققان بر این بوده است که تناسب نمونه در رشته‌های مختلف رعایت شود.

ابزار تحقیق با استفاده از تحقیق رشیدپور (۱۳۹۸) طراحی شد. این پرسشنامه در ۱۳ بخش، شامل نیازهای علمی آموزشی، مهارت‌های شغلی و عملی، فعالیت‌های مشاوره‌ای و خانوادگی، فعالیت‌های اخلاقی، فعالیت‌های علمی فرهنگی، فعالیت‌های علمی تفریحی، فعالیت‌های فناورانه و رسانه‌ای، فعالیت‌های هنری، فعالیت‌های علمی اجتماعی، فعالیت‌های دینی قرآنی، فعالیت‌های ورزشی، فعالیت‌های فرهنگی تاریخی، فعالیت‌های فرهنگی سنتی که در دو جنبه نیازسنجی و ارزیابی مورد سؤال قرار گرفت.

طراحی پرسشنامه در مرحله نخست بر اساس سؤالات و فرضیات تحقیق و مصاحبه‌های عمیق و آزاد، همچنین مشاهدات آزاد مقدماتی از میدان، پرسشنامه‌ای مقدماتی تدوین و تنظیم شد. سپس با مصاحبه و مشاوره با صاحب‌نظران، پرسشنامه اولیه طراحی و با ۵۰ نمونه در معرض پیش‌آزمون قرار گرفت. در این مرحله، سؤالات مبهم اصلاح و برخی سؤالات نامربوط حذف و سؤالات دیگری جایگزین شد و در نهایت با استفاده از روش توافق داوران، روایی محتوایی آن تأیید شد. همچنین مقدار واریانس متغیر وابسته تحقیق برای محاسبه حجم نمونه تحقیق به دست آمد. ضریب آلفا برای نیازسنجی و ارزیابی برنامه‌های فرهنگی بالای ۷۰ درصد به دست آمد که نشان از پایایی ابزار دارد. در نهایت اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از آماره‌های توصیفی توصیف و تحلیل شده‌اند.

۱: مدل مفهومی تحقیق

ج) یافته های تحقیق

بعد از پر کردن ۴۱۰ پرسشنامه و با حذف سؤالی بی جواب، نتایج معتبر به شرح ذیل است: سنین پاسخگویان از کمتر از ۲۰ سال تا بالای ۵۰ سال در نوسان است. میانگین سال تولد بین ۲۱ تا ۲۲ سال است. بیشترین درصد فراوانی نیز متعلق به متولدین ۱۳۸۱ (۳۱.۲ درصد) و ۱۳۸۰ (حدود ۲۶ درصد) است. این نتیجه بیانگر این واقعیت است که اکثر پاسخگویان در این تحقیق و نتایج جداول اصلی در نیازسنجی و رضایت‌سنجی متعلق به دانشجویان سنین ۲۱ تا ۲۲ سال است. مقطع تحصیلی اکثر پاسخگویان، کارشناسی است. با توجه به بیشتر بودن تعداد رشته‌های تحصیلی در مقطع کارشناسی، طبیعی است که تعداد نمونه در این مقطع نیز بیشتر باشد. به این ترتیب، بیشتر برنامه‌های فرهنگی نیز متعلق به دانشجویان کارشناسی است؛ از این رو، نظرسنجی از این مقطع برای بخش فرهنگی دانشگاه بسیار مهم و ضروری است. با توجه به حجم زیاد سؤالات طراحی شده، ابتدا برای رسیدن به نتیجه دقیق‌تر، میانگین نمرات در بخش نیازسنجی و ارزیابی (یا رضایت) مشخص شده است که می‌توان از آن به نتایج کلی دست یافت. از طرف دیگر، با توجه به وضعیت پاسخگویی اعضای نمونه و تعداد متفاوت سؤالات بی جواب در بخش نیازسنجی و ارزیابی (در همه زیرمجموعه‌ها در این دو

ارزیابی دانشجویان از تدریس استادان و تعلیم ... ۷۳

دسته سؤال)، تعداد اعضای نمونه که پرسشنامه‌ها را تکمیل کرده‌اند، در بخش رضایت بیشتر از بخش ارزیابی است و بنابر این، قابلیت مقایسه هر موضوع در بخش نیازها با ارزیابی واقعی و دقیق نیست. به همین سبب، محقق برای مقایسه دقیق‌تر و واقعی‌تر نمرات، سعی کرده است در زمان طراحی پرسشنامه، تعداد گزینه‌های هر دو بخش را مساوی در نظر بگیرد که بتواند زیرمجموعه نیازهای مختلف را با هم و موضوعات ارزیابی از اجرای همان زیرمجموعه را نیز با هم مقایسه کند تا روشن شود بیشترین و بالاترین نیازهای دانشجویان کدام‌اند و همین‌طور روشن شود ارزیابی دانشجویان از برنامه‌های مختلف (که در بخش نیازها مطرح شده است) در مقایسه با هم چگونه است.

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، بالاترین میانگین در بین نیازهای اعلام شده از سوی دانشجویان، بیشترین میانگین (۳.۷۷) متعلق به نیاز به آموزش‌های شغلی است. اگر در بازه ۱ تا ۵، نمره ۲.۵ را نمره متوسط فرض کنیم، مشخص می‌شود که نمره بالاتر از ۳.۵، نیاز بالای دانشجویان را نمایان می‌سازد. پس از آن، نیاز به آموزش مهارت‌های عملی با میانگین ۳.۶۳، بالاترین نیاز و سپس نیاز به آموزش مهارت‌های اجتماعی با میانگین ۳.۶۲ در مرتبه بعدی قرار گرفته‌اند؛ یعنی مهم‌ترین نیازها، ابتدا نیازهای شغلی و عملی در رشته و شغل مربوط به رشته خود قرار دارند، سپس آموزش‌های اجتماعی بیشترین نیاز دانشجویان را به خود اختصاص داده‌اند. پس از آن، نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان با میانگین ۳.۶۰ از نیازهای بعدی قرار دارد که می‌توان گفت بی‌ارتباط به نیازهای مهم ذکر شده (شغلی و عملی و اجتماعی) نیستند و به خوبی نشانگر نقش استادان در این نوع آموزش‌ها به دانشجویان است. بررسی اجمالی نمرات میانگین‌ها نشان می‌دهد اکثر دانشجویان به دنبال رشد اقتصادی، اجتماعی و علمی و فرهنگی خود می‌باشند که جای بسی تأمل و امیدواری دارد.

جدول ۱: میانگین نمرات نیازسنجی در حوزه‌های مختلف

نیازها	میانگین (۱-۵)	نیازها	میانگین (۱-۵)	نیازها	میانگین (۱-۵)
آموزش مهارت‌های اجتماعی	۳.۶۲	ترویج فرهنگ مطالعه	۳.۵۰	جلسات نقد و بررسی علمی	۳.۲۰
دوره‌های آموزش هنری	۳.۱۰	کارگاه‌های تخصصی فرهنگی	۳.۱۱	جشنواره‌های فرهنگی	۳.۱۴
آموزش مهارت‌های فنی	۳.۴۷	راه‌اندازی نشریات دانشجویی	۳.۲۷	برنامه‌های دینی مذهبی	۲.۸۰
آموزش مهارت‌های عملی	۳.۶۳	پخش فیلم مستند	۳.۱۴	جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی	۳.۳۹

آموزش صنایع دستی	۲.۵۰	اجرای نمایش و تئاتر	۳.۲۳	امکانات ورزشی خوابگاهها	۳.۳۴
آموزشهای شغلی	۳.۷۷	آموزش سواد اطلاعاتی	۳.۴۱	اردوهای فرهنگی مذهبی	۲.۹۵
مشاوره شغلی و خانوادگی	۳.۴۷	آموزش کاربرد فناوریهای فرهنگی	۳.۳۴	اردوهای تاریخی هنری	۳.۵۲
آموزشهای مرتبط با والدین	۳.۱۹	تشکیل گروههای هنری	۳.۰۹	برنامههای فرهنگی قومیتها	۲.۹۰
نظارت بر ویژگیهای اخلاقی کارکنان	۳.۴۶	نظارت بر ویژگیهای اخلاقی استادان	۳.۶۰	برنامههای سیاسی فرهنگی	۳.۱۰

۱. میانگین نمرات ارزیابی دانشجویان از برنامههای فرهنگی

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می شود، بالاترین میانگین رضایت در بین برنامههای فرهنگی در گزینههای اجرای برنامههای قرآنی (میانگین ۲.۶۹)، برنامههای دینی مذهبی (میانگین ۲.۶۸) و ترویج فرهنگ عفاف و حجاب (میانگین ۲.۶۴) و نظارت بر ویژگیهای اخلاقی استادان (میانگین ۲.۶۰) مشاهده می شود که در هر مورد فقط کمی از حد متوسط (۲.۵) بالاتر است. در مرتبه بعدی، گزینههای نظارت بر ویژگیهای اخلاقی کارکنان و آموزش مهارتهای عملی (میانگین ۲.۵۲) و همچنین نظارت بر ویژگیهای اخلاقی مدرسان فرهنگی (میانگین ۲.۵۰) در وضعیت متوسطی از نظر رضایت قرار گرفته اند. سایر گزینهها پایین تر از سطح متوسط قرار دارند که نشانگر توجه کمتر دانشجویان به این برنامههاست.

۲. تحلیل دادهها

با توجه به حجم بالای پرسشنامه و سؤالات، در اینجا بر اساس پاسخهای به دست آمده در بخش میانگینها، به توزیع فراوانی مؤلفههای با میانگین بالاتر پرداخته می شود. جدول ۳، توزیع فراوانی نیاز به آموزش مهارتهای فنی و رضایت از آنها را نشان می دهد. در بین گزینههای مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینه متوسط (حدود ۲۹ درصد) و بعد از آن گزینه خیلی زیاد (۲۸.۳ درصد) است که نیاز متوسط دانشجویان را به این بخش از آموزشها نشان داده است و مسلم است با توجه به رشتههای پاسخگویان، در بین رشتههای فنی و عملی، این نیاز بیشتر مطرح باشد. در بخش ارزیابی از این آموزشها نیز گزینه خیلی کم (حدود ۳۶ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده که وظیفه سنگین استادان رشتههای مختلف را نشان داده است. به عبارت بهتر؛ دانشجویان

ارزیابی دانشجویان از تدریس استادان و تعلیم ... ۷۵

بیشتر از حدی که استاد در تدریس خود تلاش می‌کند، انتظار دارد که یا از طریق استاد یا از طریق بخش فرهنگی و ... مهارت‌های فنی به او آموزش داده شود.

جدول ۲: میانگین نمرات ارزیابی دانشجویان از برنامه‌های فرهنگی دانشگاه

میانگین (۱-۵)	رضایت	میانگین (۱-۵)	رضایت	میانگین (۱-۵)	رضایت
۲.۳۴	جلسات نقد و بررسی علمی	۲.۳۲	ترویج فرهنگ مطالعه	۲.۳۱	آموزش‌های مهارت‌های اجتماعی
۲.۳۲	جشنواره‌های فرهنگی	۲.۲۸	کارگاه‌های تخصصی فرهنگی	۲.۱۹	آموزش‌های هنری
۲.۶۸	برنامه‌های دینی مذهبی	۲.۴۲	راه‌اندازی نشریات دانشجویی	۲.۱۹	آموزش مهارت‌های فنی
۲.۴۱	جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی	۲.۱۳	پخش فیلم مستند	۲.۵۲	آموزش مهارت‌های عملی
۲.۴۰	امکانات ورزشی خوابگاهها	۲.۰۷	اجرای نمایش و تئاتر	۱.۹۹	آموزش صنایع دستی
۲.۲۵	اردوهای فرهنگی مذهبی	۲.۲۳	آموزش سواد اطلاعاتی	۲.۲۴	آموزش‌های شغلی
۲.۱۳	اردوهای تاریخی هنری	۲.۲۹	آموزش کاربرد فناوری‌های فرهنگی	۲.۱۷	مشاوره شغلی و خانوادگی
۲.۴۲	حمایت از ازدواج‌های دانشجویی	۲.۱۹	برنامه‌های زیست‌محیطی	۲.۴۴	نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی مجریان فرهنگی
۲.۶۴	ترویج فرهنگ عفاف و حجاب	۲.۳۷	برگزاری سمینارهای فرهنگی	۲.۵۰	نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی مدرسان فرهنگی
۲.۳۰	برنامه‌های سیاسی فرهنگی	۲.۶۰	نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان	۲.۵۲	نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی کارکنان

جدول ۳: نیاز و ارزیابی آموزش مهارت‌های فنی

رضایت از آموزش مهارت‌های فنی			نیاز به آموزش مهارت‌های فنی		
درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها	درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها
۳۵.۹	۱۱۰	خیلی کم	۹.۵	۳۵	خیلی کم
۲۶.۱	۸۰	کم	۱۲	۴۴	کم
۲۵.۸	۷۹	متوسط	۲۸.۸	۱۰۶	متوسط
۶.۹	۲۱	زیاد	۲۱.۵	۷۹	زیاد
۵.۲	۱۶	خیلی زیاد	۲۸.۳	۱۰۴	خیلی زیاد
۱۰۰	۳۰۶	جمع کل	۱۰۰	۳۶۸	جمع کل

جدول ۴، توزیع فراوانی آموزش مهارت‌های عملی و رضایت از آنها را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینه خیلی زیاد (۳۱.۴ درصد) است. بدیهی است که هر دانشجویی به دنبال آموزش مهارت‌های عملی بیشتری برای خود است تا بتواند آینده بهتری برای خود رقم بزند. این نیاز بیشتر در ردیف

تربیت توسط استاد گنجانده می‌شود که با توجه به پاسخ دانشجویان، تلاش بیشتری را ابتدا از سوی استادان و سپس بخش فرهنگی که تکمیل‌کننده این نیازهاست می‌طلبد. در بخش ارزیابی از این آموزشها نیز گزینه متوسط (۳۵.۵ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است که نشان می‌دهد همه یا اکثر دانشجویان طالب این نوع آموزشها نیستند و گزینه‌های خیلی کم و کم نیز می‌توانند شامل رشته‌های فنی تر و عملی تر باشد.

جدول ۴: نیاز و ارزیابی آموزش مهارتهای عملی

درصد معتبر	رضایت از آموزش مهارتهای عملی		درصد معتبر	نیاز به آموزش مهارتهای عملی	
	فراوانی	گزینه‌ها		فراوانی	گزینه‌ها
۲۵.۷	۷۸	خیلی کم	۷.۴	۲۷	خیلی کم
۲۰.۷	۶۳	کم	۸.۵	۳۱	کم
۳۵.۵	۱۰۸	متوسط	۲۹.۸	۱۰۹	متوسط
۱۲.۲	۳۷	زیاد	۲۳	۸۴	زیاد
۵.۹	۱۸	خیلی زیاد	۳۱.۴	۱۱۵	خیلی زیاد
۱۰۰	۳۰۴	جمع کل	۱۰۰	۳۶۶	جمع کل

جدول ۵، توزیع فراوانی نیاز به آموزشهای شغلی و رضایت از آنها را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینه خیلی زیاد (حدود ۴۴.۷ درصد) است که بسیار طبیعی است هر دانشجویی نیاز به این آموزشها دارد تا بتواند آینده‌ای برای خود بسازد. اگر این درصد با درصد گزینه زیاد (۱۷.۵) جمع شود، بیش از ۶۰ درصد دانشجویان را شامل می‌شود که بخش عمده این آموزشها به استاد دروس در رشته مربوطه برمی‌گردد. در بخش ارزیابی از این آموزشها نیز گزینه خیلی کم (بیش از ۳۵ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است که با توجه به نتایج بخش نیازها چنین نتیجه‌ای نیز طبیعی است.

جدول ۵: نیاز و ارزیابی آموزشهای شغلی

درصد معتبر	رضایت از آموزشهای شغلی		درصد معتبر	نیاز به آموزشهای شغلی	
	فراوانی	گزینه‌ها		فراوانی	گزینه‌ها
۳۵.۴	۱۰۸	خیلی کم	۱۱.۱	۴۱	خیلی کم
۲۲.۶	۶۹	کم	۷.۸	۲۹	کم
۳۰.۵	۹۳	متوسط	۱۸.۹	۷۰	متوسط
۵.۲	۱۶	زیاد	۱۷.۵	۶۵	زیاد

ارزیابی دانشجویان از تدریس استادان و تعلیم ... ۷۷

خیلی زیاد	۱۶۶	۴۴.۷	خیلی زیاد	۱۹	۶.۲
جمع کل	۳۷۱	۱۰۰	جمع کل	۳۰۵	۱۰۰

جدول ۶، توزیع فراوانی نیاز به مشاوره شغلی و خانوادگی و رضایت از آنها را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینه خیلی زیاد (حدود ۳۱.۳ درصد) است که نشان از ناآگاهی‌های شغلی در رشته‌های مختلف و همچنین ناآگاهی یا کم‌توجهی والدین به نیازهای فرزندان جوان خود دارد. هرچه این مشاوره‌ها بیشتر و آگاهی خانواده‌ها دربارهٔ برخورد با جوانان بیشتر باشد، مسلماً نتیجهٔ بهتری هم در دانشگاه هم در خانواده و در نهایت، در جامعه خواهد داشت. جمع درصد گزینهٔ خیلی زیاد و زیاد بیش از ۵۴ درصد است که نشانگر نیاز بیش از ۵۰ درصد دانشجویان است و باید به آن توجه بیشتری شود. با این نتیجه، در بخش ارزیابی از این مشاوره‌ها نیز گزینهٔ خیلی کم (بیش از ۳۸ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است که با جمع گزینهٔ کم، مقدار نارضایتی از این مشاوره‌ها به بالای ۶۰ درصد می‌رسد. برخی نتایج جداول قبل نیز این نیاز و نارضایتی را به طور واضح نشان داده‌اند.

جدول ۶: نیاز و ارزیابی مشاوره شغلی و خانوادگی

نیاز به مشاوره شغلی و خانوادگی			رضایت از مشاوره‌های شغلی و خانوادگی		
گزینه‌ها	فراوانی	درصد معتبر	گزینه‌ها	فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۵۱	۱۳.۶	خیلی کم	۱۱۴	۳۸.۱
کم	۴۰	۱۰.۷	کم	۶۶	۲۲.۱
متوسط	۸۴	۲۲.۵	متوسط	۸۸	۲۹.۴
زیاد	۸۲	۲۱.۹	زیاد	۱۶	۵.۴
خیلی زیاد	۱۱۷	۳۱.۳	خیلی زیاد	۱۵	۵.۰
جمع کل	۳۷۴	۱۰۰	جمع کل	۲۹۹	۱۰۰

جدول ۷، توزیع فراوانی نیاز به نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان و رضایت از آن را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینهٔ خیلی زیاد (بیش از ۳۵ درصد) است که با جمع گزینهٔ زیاد (۲۱.۱)، درصد نیاز بیش از ۵۶ درصد دانشجویان است و در مقایسه با نیازهای ذکر شدهٔ قبلی کاملاً منطقی است؛ یعنی از دستهٔ نیازهای اساسی است که با رفع و ارضای آن، دیگر نیازهای اساسی دانشجویان که در بخش اول نیازها ذکر شد، پاسخ داده می‌شود. در اینجا نیز نقش استادان بیش از پیش و به طور خیلی واضح تر مشخص شده است. در بخش ارزیابی نیز گزینهٔ خیلی کم (حدود ۲۸

درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است که با جمع گزینه کم (حدود ۲۰ درصد) به بیش از ۴۸ درصد می‌رسد. البته این درصد نشان می‌دهد وضعیت اخلاقی استادان، زیادی هم راضی‌کننده است که میزان ارزیابی ضعیف از اخلاق استادان به ۵۰ درصد هم نرسیده است؛ اما چون نیاز مهم و اثرگذاری برای دانشجویان است، بهتر است جدی گرفته شود.

جدول ۷: نیاز و ارزیابی نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان

رضایت از نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان			نیاز به نظارت بر ویژگی‌های اخلاقی استادان		
درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها	درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها
۲۷.۸	۸۱	خیلی کم	۹.۸	۳۵	خیلی کم
۱۹.۶	۵۷	کم	۱۱.۵	۴۱	کم
۲۷.۱	۷۹	متوسط	۲۲.۵	۸۰	متوسط
۱۵.۸	۴۶	زیاد	۲۱.۱	۷۵	زیاد
۹.۶	۲۸	خیلی زیاد	۳۵.۱	۱۲۵	خیلی زیاد
۱۰۰	۲۹۱	جمع کل	۱۰۰	۳۵۶	جمع کل
بازه ۱-۵	۲.۶۰	میانگین	بازه ۱-۵	۳.۶۰	میانگین

جدول ۸، توزیع فراوانی نیاز به آموزش سواد اطلاعاتی و رضایت از آن را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیازها، مربوط به گزینه خیلی زیاد (بیش از ۲۷ درصد) است. با در نظر گرفتن گزینه‌های دیگر؛ یعنی زیاد و متوسط، می‌توان گفت نیاز به این نوع آموزش از حد متوسط به بالاتر است. بر این اساس، مثل گزینه قبل می‌توان حدس زد چرا در بخش ارزیابی از این آموزش، گزینه خیلی کم (حدود ۳۵ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است.

جدول ۸: نیاز و ارزیابی سواد اطلاعاتی

رضایت از آموزش سواد اطلاعاتی			نیاز به آموزش سواد اطلاعاتی		
درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها	درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها
۳۴.۶	۱۰۱	خیلی کم	۱۱.۷	۴۴	خیلی کم
۲۲.۹	۶۷	کم	۱۲.۳	۷۶	کم
۳۱.۵	۹۲	متوسط	۲۶.۹	۱۰۱	متوسط
۶.۵	۱۹	زیاد	۲۱.۹	۸۲	زیاد
۴.۵	۱۳	خیلی زیاد	۲۷.۲	۱۰۲	خیلی زیاد
۱۰۰	۲۹۲	جمع کل	۱۰۰	۳۷۵	جمع کل

جدول ۹، توزیع فراوانی نیاز به مسابقات و جشنواره‌های ورزشی و رضایت از آنها را نشان می‌دهد. در بین گزینه‌های مطرح شده، بیشترین درصد معتبر در بخش نیاز، مربوط به گزینه خیلی زیاد (حدود ۲۹ درصد) است؛ یعنی نیاز دانشجویان به برگزاری مسابقات و جشنواره‌های ورزشی در حد خیلی زیاد است که می‌توان گفت نیاز به ورزش، نیاز طبیعی و اساسی هر فردی است. در بخش ارزیابی از این برنامه‌ها، گزینه متوسط (۳۱ درصد) بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است.

جدول ۹: نیاز و ارزیابی مسابقات و جشنواره‌های ورزشی

رضایت از مسابقات و جشنواره‌های ورزشی		نیاز به مسابقات و جشنواره‌های ورزشی	
درصد معتبر	فراوانی	گزینه‌ها	درصد معتبر
۳۰.۷	۸۸	خیلی کم	۱۳.۰
۲۲.۶	۶۵	کم	۱۱.۳
۳۱.۰	۸۹	متوسط	۲۷.۹
۶.۶	۱۹	زیاد	۱۹.۱
۹.۱	۲۶	خیلی زیاد	۲۸.۷
۱۰۰	۲۸۷	جمع کل	۱۰۰

د) بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که نتایج نشان داد، نقش استادان در نیازسنجی دانشجویان بیشترین سنج را به خود اختصاص داده است که از ویژگی‌های اخلاقی استادان تا انواع مشاوره‌ها و آموزشهای شغلی، مهارتی، عمل و فنی، همه در قالب تدریس در کلاس درس و تتمه آن از طریق برنامه‌های فرهنگی دانشگاه قابل جبران است. همان‌طور که در چارچوب نظری تحقیق ذکر شد، توجه به نیازهای مشتریان از اولین اولویتهای هر سازمانی است. طبق تعریف متخصصان، نیاز عبارت است از فاصله یا شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب و بر این اساس، نیازهای فرهنگی عبارت است از فاصله یا شکاف بین وضع موجود فرهنگی و وضع مطلوب و به تبع آن، نیازسنجی فرهنگی فرایند برآورد نیازهای فرهنگی مخاطبان به منظور اثبات ضرورت فعالیت و طراحی و اجرای برنامه‌های کارآمد خواهد بود.

همان‌طور که نتایج تحقیق نشان داده‌اند، نیازهای مهارتی، شغلی و عملی برای دانشجویان مهم‌ترین نیاز بوده است که به درستی با نظریه نیازهای مازلو قابل تحلیل است. دسته دوم در

طبقه‌بندی نیازهای مازلو نیازهای امنیت است که یکی از آنها برای جوانان امروز امنیت شغلی است؛ زیرا بسیاری از دانشجویان برای دستیابی به شغلی کارآمد به دانشگاه روی آورده و انتظار دارند بعد از فارغ‌التحصیلی مهارت لازم برای دستیابی به شغل مورد علاقه‌شان را داشته باشند. از طرف دیگر، بر اساس نظریه کیفیت خدمت، خدمتی که بتواند نیازها و خواسته‌های مشتریان را برآورده سازد و سطوح خدمت ارائه‌شده با انتظارات مشتریان منطبق باشد، با کیفیت است؛ در حالی که نتایج تحقیق نشان می‌دهد دانشجویان رضایت کافی از خدمات آموزشی و فرهنگی دانشگاه ندارند. بنابر این، برای افزایش رضایت بهتر است تغییراتی در کیفیت و ارائه خدمات ایجاد شود.

در وهله بعدی، درصد نیازهای مرتبط با آموزش مهارت‌های اجتماعی، بالاترین میانگین را دارد؛ در حالی که مهارت‌های اجتماعی تا حدی اهمیت دارد که سازمان بهداشت جهانی هم ۱۰ مهارت مهم زندگی را به همگان معرفی کرده است که آموزش آنها می‌تواند از فرد، شخصیتی خودساخته و مستقل بسازد که متأسفانه در بین دانشجویان تعداد بسیار محدودی به این حد از شخصیت رسیده‌اند و نیاز زیادی به آموزش این نوع نیازها دارند. همچنین مسابقات ورزشی، مورد نیاز اکثر دانشجویان بوده است که می‌تواند در دسته پنجم از نیازهای پنج‌گانه گلاسر باشد که نیاز به تفریح است و موجب افزایش سلامت جسم و روان نیز خواهد شد.

به این ترتیب، می‌توان گفت نتایج نیازسنجی تحقیق حاضر نشان داده است که همه این نیازها در دانشجویان می‌تواند زیرمجموعه نیازهای فیزیولوژیک و همچنین نیاز اجتماعی آنها باشد. در این بخش، باز هم استاد بخشی از مهارت‌های اجتماعی را می‌تواند در کلاس آموزش دهد و البته بخشی از آن و نیازهای دیگر توسط بخش فرهنگی دانشگاه قابل رفع خواهد بود.

منابع

- باقری، حسین و محمدرضا حاجی‌زاده (۱۳۹۵). «بررسی نیازسنجی فرهنگی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شرق مازندران». سومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. مشهد.
- برات دستجردی، نگین (۱۳۹۳). «بررسی نقش شبکه‌های سایبری بر هویت فرهنگی دانشجویان دانشگاه اصفهان سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰». جامعه‌شناسی کاربردی، دوره ۲۵، ش ۲ (پیاپی ۲): ۱۷۰-۱۵۹.

- برقی، عیسی و جواد قصاب‌زاده (۱۳۹۹). «بررسی نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان (تبریز)». فرهنگ و ارتقای سلامت (فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران)، سال چهارم، ش ۴ (پیاپی ۱۲): ۵۴۲-۵۳۲.
- بمبئی‌رو، فاطمه؛ رضا زارعی، مژگان امیریان‌زاده و نادر شهامت (۱۳۹۹). «تبیین نگرش استادان در اجرای متورینگ دانشجویی در حوزه آموزش علوم پزشکی: یک مطالعه کیفی». مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ش ۶ (۶): ۵۹-۵۰.
- رشیدپور، علی و همکاران (۱۳۹۸). «مدل سنجش نیازهای فرهنگی دانشجویان». رهبری و مدیریت آموزشی، ش ۴۸: ۱۹۸-۱۸۳.
- ضرابیان، فروزان و فاطمه یوسفی چپلوچه (۱۳۹۵). «نقش استادان در تربیت دانشجویان منتظر». پنجمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم اجتماعی. تهران.
- فقیهی، علی‌نقی و همکاران (۱۴۰۰). «نقش برنامه‌های فرهنگی دانشگاه قم در تربیت دانشجویان از دیدگاه استادان و دانشجویان». مطالعات فرهنگ-ارتباطات، سال بیست و دوم، ش ۵۵: ۱۷۶-۱۵۳.
- کریمیان، حسین و محسن صفایی اصل (۱۴۰۰). «ارزیابی میزان اثربخشی برنامه‌های فرهنگی تربیتی دانشگاه فرهنگیان». پژوهش در تربیت معلم، دوره چهارم، ش ۲: ۸۴-۶۱.
- Andrew, A.; A.A. Abeyta & C. Rutledge (2018). "The need for meaning and religiosity: An individual differences approach to assessing existential needs and the relation with religious commitment, beliefs, and experiences". *Personality and Individual Differences*, Vol. 123, 1 March: 6-13.
- Bartram, B. (2007). "The Sociocultural Needs of International Students in Higher Education: A Comparison of Staff and Student Views". *Journal of Studies in International Education*, 11(2): 205-214.
- Choi, N.Y.; H.Y. Kim & E. Gruber (2019). "Mexican American women college students' willingness to seek counseling: The role of religious cultural values, etiology beliefs, and stigma". *Journal of Counseling Psychology*, 66(5): 577-587.
- Uslu, M. & C. Girgin (2010). "The effects of residential conditions on the problem solving Skills of university students". *Innovation and Creativity in Education*, Vol. 2, Issue 2: 3031-3035.
- ترجمه منابع فارسی
- Bagheri, H. & M. Hajizadeh (2016). "Cultural needs assessment from the perspective of students of East Mazandaran Islamic Azad University". *Third International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle*. Mashhad.
- Barat Dastjardi, N. (2014). "Investigating the role of cyber networks on the cultural identity of Isfahan University students in the academic year 2016-2018". *Applied Sociology*, 25(2): 159-170.

- Barghi, Isa & J. Kasabzadeh (2020). "Cultural needs assessment of students of Shahid Madani University of Azerbaijan (Tabriz)". *Journal of Culture and Health Promotion (Culture of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran)*, 4(4): 532-542.
- Bombay Rou. F.; R. Zarei, M. Amiranzadeh & N. Shahamat (2020). "Explaining the attitude of professors in the implementation of student mentoring in the field of medical science education: a qualitative study". *Journal of Qom University of Medical Sciences*, 6(6): 50-59.
- Faqih, A.N. & et.al. (2021). "The role of cultural programs of Qom University in the education of students from the point of view of professors and students". *Culture-Communication Studies*, 22(55): 153-176.
- Karimian, H. & M. Safai-Asl (2021). "Evaluation of the effectiveness of educational cultural programs of Farhangian University". *Research in teacher training*, 4(2): 61-84.
- Rashidpour, A. & et.al. (2019). "Students' cultural needs assessment model". *Educational Leadership and Management*, 48: 183-198.
- Zarrabian, F. & F. Yousefi Cheplojeh (2015). "The role of professors in the education of waiting students". *5th International Conference on Psychology and Social Sciences*. Tehran.

